

Голас Радзімы

№ 46 (1980)
13 лістапада 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Наша рэспубліка прымае актыўны ўдзел у развіцці аграпрамысловага комплексу Нечарназёмнай зоны Расійскай Федэрацыі. Саўгас «Беларускі», які пабудаваны ў Пыталаўскім раёне Пскоўскай вобласці, можа служыць яскравым прыкладам гэтага плённага супрацоўніцтва. На месцы непраходных балот беларускімі меліяратарамі і будаўнікамі створана сучаснае аграпрамысловае прадпрыемства, узведзены прыгожы жылы пасёлак. На гэтым здымку вы бачыце цэнтральную плошчу пасёлка.
[Нашы карэспандэнты пабывалі ў саўгасе «Беларускі». Сёння мы публікуем першы рэпартаж «Саўгас «Беларускі» на Пскоўшчыне», змешчаны на 3-й стар.]

КРАІНА СВЯТКУЕ КАСТРЫЧНІК

[«Шляхам міру і стварэння»]

Стар. 3

ЯДЗЕРНАЕ РАЗЗБРАЕННЕ —
ГАЛОУНАЕ ПЫТАННЕ
СУСВЕТНАЙ ПАЛІТЫКІ

[Speech by Mikhail GORBACHEV, General Secretary of the CPSU Central Committee, on Soviet TV]

Стар. 4—5

ЗНАЁМІМ З ТВОРЧАСЦЮ
МАЛАДЫХ БЕЛАРУСКІХ ПАЭТАУ

[«Музы абавязала працаваць дзеля
міра і праўды»]

Стар. 6

ШЛЯХАМ МІРУ І СТВАРЭННЯ

Савецкая краіна адсвяткавала 69-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая адкрыла новую эпоху ў гісторыі чалавецтва — эпоху барацьбы за вызваленне народаў ад імперыялізму, за спыненне войнаў паміж народамі, за звяржэнне панавання капіталу, за сацыялізм. Разам з савецкімі людзьмі дзень нараджэння першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы адзначылі народы сацыялі-

стычных краін, усё прагрэсіўнае чалавецтва.

6 лістапада ў Крамлёўскім Палацы з'езду адбыўся ўрачысты сход прадстаўнікоў працоўных горада Масквы і воінаў сталічнага гарнізона, прысвечаны 69-й гадавіне Вялікай Кастрычніка. На ім прысутнічалі кіраўнікі Камуністычнай партыі і ўрада Савецкага Саюза, замежныя госці і дыпламаты. З дакладам аб 69-й гадавіне Вялі-

кай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, сакратар ЦК КПСС Я. Лігачоў.

На ўрачыстым сходзе ў Мінску прысутнічалі партыйныя і дзяржаўныя дзеячы рэспублікі, прадстаўнікі працоўных калектываў беларускай сталіцы.

7 лістапада адбылася галоўная падзея свята — парад войск і дэманстрацыя працоўных.

Урачыстай і прыгожай была ў гэты дзень плошча імя Леніна ў Мінску. Святочнае шэсце мінчан адкрылі флаганосцы — прадстаўнікі маладога пакалення. Потым перад трыбунамі прайшлі ў калонах работнікі шматлікіх прамысловых прадпрыемстваў беларускай сталіцы, прадстаўнікі інтэлігенцыі, студэнты... Тысячы мінчан прынялі ўдзел у святочнай дэманстрацыі, якая працяг-

валася некалькі гадзін. А ўвечары неба над Мінскам расквецілася святочным салютам.

Урачыстасці, прысвечаныя 69-й гадавіне Вялікай Кастрычніка, прайшлі ў гэты дзень ва ўсіх гарадах і вёсках Беларусі.

НА ЗДЫМКАХ: Мінск. 7 лістапада 1986 года. Святочны парад войск і дэманстрацыя працоўных.

3 ВЫСОКАЙ ТРЫБУНЫ

ВЫСТУПЛЕННЕ ДЭЛЕГАТАУ БССР

Дэлегат Беларускай ССР В. Даргэль, выступаючы ў Трэцім камітэце (сацыяльныя, гуманітарныя пытанні і пытанні культуры) 41-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, адзначыла важную ролю, якую адыграла правядзенне ў 1985 годзе Міжнароднага года моладзі. Яна звярнула ўвагу членаў камітэта, што ваенныя расходы ў многіх краінах з'яўляюцца галоўным каналам марнатраўства сродкаў на шкоду сацыяльным праграмам у інтарэсах народа, у тым ліку моладзі.

Беларуская ССР надае вялікае значэнне далейшаму развіццю міжнароднага супрацоўніцтва, абмену вопытам у вырашэнні пытанняў, што тычацца інвалідаў і грамадзян сталага ўзросту, падкрэсліў у сваім выступленні прадстаўнік БССР М. Бузо. У рэспубліцы клопат аб паляпшэнні сацыяльнага і эканамічнага становішча гэтых груп насельніцтва — адна з важнейшых задач.

У выступленнях паказаны вопыт вырашэння сацыяльных задач у Беларусі.

ПАСЯДЖЭННІ

ЮНЕСКО — 40 ГАДОЎ

У Мінску адбылося пасяджэнне Камісіі БССР па справах ЮНЕСКО, прысвечанае 40-годдзю Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры.

З дакладам «40 гадоў ЮНЕСКО» выступіў старшыня камісіі, намеснік міністра замежных спраў БССР

А. Шэльдаў. Ён спыніўся на розных аспектах дзейнасці ЮНЕСКО за гэты перыяд і праблемах яе работы на сучасным этапе. Докладчык асвятліў таксама пытанні ўдзелу Беларускай ССР у ЮНЕСКО.

Удзельнікі пасяджэння азнаёміліся з выстаўкай публікацый беларускіх аўтараў, выдадзеных пад эгідай ЮНЕСКО.

КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

МАГІЛЁЎ — ТОРУНЬ

Святам дружбы пабрацімаў сталі Дні Магілёўшчыны ў Торуньскім ваяводства ПНР, якія адкрыліся 5 лістапада. Для ўдзелу ў іх з Магілёва выехалі ў Польшчу работнікі ўстаноў культуры, творчых саюзаў, калектывы мастацкай самадзейнасці.

Дэлегацыя прывезла ў Торунь пяць выставак. Гэта фотавернісаж «Магілёўшчына: людзі, падзеі, факты», выстаўкі твораў магілёўскіх мастакоў, народнай творчасці і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, дзіцячай мастацкай творчасці. Беларускія дакументальныя фільмы «Магілёў. Дні і ночы мужнасці», «У бітвах народжанае брацтва», «У агні жыцця» расказалі польскім сябрам аб абароне Магілёва ад фашысцкіх захопнікаў у ліпеніскіх дні 1941 года, аб святкаванні 40-годдзя Войска Польскага ў пасёлку Леніна, аб калгасе «Рассвет» і яго пасляваенным старшынні Герою Савецкага Саюза і Герою Сацыялістычнай Працы Кірыле Арлоўскім.

З канцэртамі ў Торуньскім ваяводстве выступілі лепшыя самадзейныя калектывы, якія ўключылі ў праграмы сваіх выступленняў беларускія народныя і сучасныя песні і танцы,

творы народаў СССР, а таксама польскія народныя песні і танцы.

Дні Магілёўшчыны ў Торуні праводзіліся ў адпаведнасці з планам супрацоўніцтва абласцей-пабрацімаў, якія звязвае даўняя дружба. Традыцыйнымі сталі абмены дэлегацыямі партыйных і савецкіх работнікаў, паездкі калектываў мастацкай самадзейнасці, сустрачы спартсменаў. Сябруюць, дзеліцца вопытам работы, аказваюць узамную дапамогу калектывы прамысловых і сельскагаспадарчых прадпрыемстваў і арганізацый.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

КАНТАКТЫ

ТРАКТАРАБУДАЎНІКОЎ

Асвоена ў Мінску — асвоена за рубяжом. Па такому прынцыпу будзе свае адносіны калектывы аб'яднання «Мінскі трактарны завод імя У. І. Леніна» з калегамі з сацыялістычных краін.

Вялікае аблягчэнне ў рабоце абяцае балгарскім машынабудаўнікам чарговая «пасылка», якую мінчане адправілі на Карлаўскі трактарны завод. У ёй — партыя уніфікаваных кабінаў павышанай камфартабельнасці і поўны камплект чарцяжоў мадэрнізаваных вузлоў і дэталей, неабходных для яе ўстаноўкі на сучасным колавым трактары. Выкарыстанне гатовай распрацоўкі намнога паскорыць перабудову гэтага прадпрыемства на выпуск больш дасканалых і канкурэнтаздольнай тэхнікі.

Такое ж цеснае дзелавое супрацоўніцтва звязвае калектывы МТЗ і з машынабудаўнікамі многіх іншых краін

сацыялістычнай садружнасці. Трактар «Беларусь» па-сапраўднаму інтэрнацыянальны. Электраабсталяванне для яго вырабляецца ў ГДР, пнеўматыка — у Венгрыі. Так званыя гідраходапамынальнікі — вузел, які значна расшырае магчымасці машыны пры рабоце на вельмі малых хуткасцях, — паступаюць з Балгарыі. Удзельнічаюць краіны СЭУ і ў перааснашчэнні цэхаў Мінскага трактарнага заводу.

Кантакты прадпрыемстваў не абмяжоўваюцца рамкамі чыста вытворчых адносін. Умацоўваюцца сувязі партыйных і грамадскіх арганізацый, ідзе пастаянны абмен рабочымі дэлегацыямі. Перадавікі вытворчасці вя-зюць сябрам свой асабісты вопыт і сакрэты майстроў.

ДЗЯРЖАЎНЫЯ ПРЭМІІ СССР

ЛАЎРЭАТЫ 1986 ГОДА

Напярэдадні свята Вялікай Кастрычніка адбылося прысуджэнне Дзяржаўных прэмій СССР 1986 года за выдатныя дасягненні ў працы перадавікам Усесаюзнага сацыялістычнага спаборніцтва. Сярод лаўрэатаў — вялікая група работнікаў народнай гаспадаркі Беларусі.

Дзяржаўная прэмія СССР прысуджана Анатолю Іовіку, слесару-інструментальшчыку Брэсцкага заводу сельскагаспадарчага машынабудавання, Алене Гардзюк, швачцы з вытворчага аб'яднання «Віцязьчанка», Галіне Лядуцька, прасяўшчыцы вытворчага аб'яднання «Мінскбудматэрыялы», Генерыху Федасевічу, начальніку вытворчага ўчастка калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна, і іншым.

САЎГАС «БЕЛАРУСКІ» НА ПСКОЎШЧЫНЕ

I. НАРАДЖЭННЕ

Пасёлак Беларускі — цэнтральная сядзіба саўгаса — стаіць на высокім месцы і таму здалёк глядзіцца вельмі эфектна: сярод чыстага поля высіцца бела-чырвоны гарадок. Нам да таго ж пашанцавала на надвор'е: стаялі цудоўныя дні «бабінага лета», і промні восеньскага сонца выдатна падкрэслівалі прыгажосць краявіду.

Як і ў вонкавым абліччы пасёлка, так і ў характары жыцця людзей мала традыцыянальна вясковых рыс. Мы спрабавалі параўнаць пасёлак з аграгарадкамі нашай рэспублікі, але нічога падобнага не прыгадалі. Тут зусім няма забудовы сядзібнага тыпу, якая пераважае ў нашых вёсках. Усе дамы ў два, тры і чатыры паверхі, што робіць пасёлак вельмі кампактным. Паўгадзіны хопіць, каб абысці яго. Для жыхара гэта зручна найперш тым, што ўсё, як кажуць, пад бокам: і магазін, і службы сервісу, і школа, і дзіцячы сад... Праекціроўшчыкі зыходзілі з таго, што паселяцца тут пераважна людзі з горада (меркаванне, дарэчы, спраўдзілася), таму пасёлак і ўяўляе сабой нешта нахвост гарадскога мікрараёна ў мініяцюры.

Пра новы саўгас зараз ведаюць не толькі на Пскоўшчыне. Сёлета ён быў прадстаўлены на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Маскве, дзе атрымаў дыплом трэцяй ступені. Словам, беларускія меліяратары і будаўнікі паказалі ў Нечарназем'і прыклад нашага сучаснага аграрнага будаўніцтва. Менавіта ў гонар іх, у гонар працоўнай садружнасці нашай рэспублікі і Пскоўскай вобласці Расіі і назвалі саўгас «Беларускім».

Зрэшты, гэта не першы прыклад, у нашай краіне ёсць ужо некалькі пасёлкаў з такой сімвалічнай назвай. У Казахстане, на даліне, куды ў 50-х гадах ехалі тысячы і тысячы маладых людзей з усёй краіны. Сярод іх былі таксама і беларускія хлопцы і дзяўчаты. Той невялікі пасёлак цяпер, напэўна, вырас ужо ў горад. Ёсць кропка з назвай «Беларускі» і ў Заходняй Сібіры — буйным нафтагазавым раёне Савецкага Саюза, удзел у асваенні якога прымае і наша аб'яднанне «Беларусьнафта».

Развіццё Нечарназемнай зоны Расійскай Федэрацыі — прыклад з той жа серыі, калі глабальная народнагаспадарчая задача вырашаецца, што называецца, усім мірам. Гэты вялізны рэгіён у еўрапейскай частцы СССР вельмі перспектыўны ў аграрным плане. Карэннае паліпшэнне яго зямельных плошчаў (меліярацыя, хімізацыя і г. д.) можа забяспечыць рэзкае павелічэнне вытворчасці сель-

скагаспадарчай прадукцыі.

— Дзесятак гадоў назад, — расказвае дырэктар саўгаса «Беларускі» Дзмітрый Андрэў, — сюды не тое што машынай, а нават на трактары дабрацца было праблемай. Плошчаў, прыдатных для земляробства было вельмі мала, навокал — балоты. Можце ўявіць, з якой цяжкасцю давалася тады кожная тона мяса і малака. Да таго ж востры дэфіцыт рабочай сілы — раён гэты быў маланаселены. На месцы нашага пасёлка, напрыклад, стаяла ўсяго некалькі хутароў...

У дырэктара «Беларускага» ёсць магчымасць параўнаць. Чалавек ён тутэйшы, нарадзіўся непадалёку адсюль. Усё жыццё працуе ў сельскай гаспадарцы, прайшоў шлях ад шафёра да дырэктара саўгаса. Раней быў дырэктарам суседняй гаспадаркі. У «Беларускім» ужо другі год.

Сярод саўгасаў Пяталаўскага раёна «Беларускі» самы буйны. Ён адзін дае чвэрць усёй сельскагаспадарчай прадукцыі (у грашовым выражэнні), якая вырабляецца ў раёне. Спецыялізуецца саўгас на вырошчванні племянных цялушак, якіх пастаўляе іншым гаспадаркам. Тут таксама сеюць травы на насенне, атрымліваюць добрае збожжа і бульбу. Асобныя ўчасткі, напрыклад, даюць да 40 цэнтнераў хлеба з гектара.

Першае слова, безумоўна, сказала тут меліярацыя. Спецыялізаваныя калоны меліяратараў з Беларусі асушылі больш за пяць тысяч гектараў зямель, ураджайнасць якіх цяпер мала залежыць ад капрызаў надвор'я. З дапамогай гідразбудавання і аўтаматыкі чалавек можа кіраваць вадой: скінуць лішнюю ці ў сухое надвор'е, наадварот, падаць яе ў каранёвы слой глебы. І апрацоўваць гэтыя землі стала цяпер куды зручней. Раней і аднаму-двум трактарам не было дзе разгарнуцца на зарослых хмызняком палях. Сёння ж пяць магутных «Кіраўцаў» ідуць адзін за другім як па лінейцы, падымаюць адразу паласу ў два дзесяткі метраў.

А дарогі — адна з асноўных праблем Нечарназем'я? Больш за сто кіламетраў іх праклалі ў «Беларускім» нашы дарожнікі.

Уся гэтая работа: меліярацыя, будаўніцтва прамысловай зоны гаспадаркі і жыллага пасёлка з сацыяльнай інфраструктурай — працягвалася некалькі год. З Беларусі была наладжана бесперабойная пастаўка будаўнічых матэрыялаў, грузы перавозіліся пераважна аўтатранспартам. Амаль паўтысячы беларускіх рабочых і спецыялістаў пастаянна працавалі тут. Год назад саўгас быў здадзены «пад ключ». На яго

ўрачыстае адкрыццё з Беларусі прыбыла дэлегацыя на чале са Старшынёй Савета Міністраў БССР Мікалаем Кавалёвым.

Цяпер беларускія меліяратары перайшлі на землі суседняга саўгаса «Балтыец». Яшчэ адна гаспадарка будзеца нашымі землякамі ў

Остраўскім раёне Пскоўскай вобласці. Назва будучага саўгаса таксама сімвалічная — «Дружба».

Будуць працягвацца работы і ў «Беларускім». Летам у пасёлку пачнецца будаўніцтва трэцяй вуліцы жылых дамоў. Гаспадарка яшчэ мае патрэбу ў рабочых руках — механізатарах, паляводах. Але перш чым запрасіць людзей, трэба пабудаваць для іх жыллё. Пераехаць жа ў «Беларускі», калі меркаваць па пошце і асабістых візітах, жадаюць многія. Сёння ў пасёлку жыве 1 200 чалавек, прадстаўнікі 17 нацыянальнасцей нашай краіны: рускія, украінцы, латышы, малдаване... І, зразумела, беларусы. Яны прыехалі з Клімавіч і Крычава, Гомеля і Гродна, Брэста і Віцебска... Прыехалі сюды не на год-два, а назаўсёды. Але пра гэта ў наступным рэпартажы.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

НА ЗДЫМКАХ: пасёлак Беларускі; дырэктар саўгаса Дзмітрый АНДРЭЎ (у цэнтры); апошнія работы ў полі.

Фота С. КРЫЦКАГА.

НОВАЯ ПРАГРАМА ДЛЯ ДЗІЯЧЫХ САДОУ

НАВУЧЫЦЬ ВУЧЫЦЦА

З пачатку сёлетняга навучальнага года ўсе дзіцячыя сады ў нашай краіне сталі працаваць па новай праграме навучання і выхавання. Чым гэта выклікана!

Расказвае адзін з аўтараў праграмы намеснік дырэктара Навукова-даследчага інстытута дашкольнага выхавання Акадэміі педагогічных навук АССР Ларыса ПАРАМОНАВА.

— Ад пяцігадовага да пяцідзесяцігадовага — толькі адзін крок, а ад немаўляці да пяцігадовага — вялікая адлегласць. Гэтак меркаванне Льва Талстога атрымала ў наш час новае развіццё.

Ажыццяўляемая сёння рэформа сістэмы народнай адукацыі не магла не закрануць і дзейнасці дашкольных устаноў, якія з'яўляюцца першым звяном гэтай сістэмы. Дзіцячыя сады наведвае цяпер абсалютна большасць дзяцей адпаведнага ўзросту. Зразумела адсюль і тая вялікая цікавасць, якая працягваецца ў краіне да праблем дашкольнага выхавання.

Стварэнню новай праграмы для дзіцячых садоў папярэднічала сур'ёзная работа спецыялістаў розных галін ведаў — медыкаў, педагогаў, музыкантаў, мастакоў. Супрацоўнікамі нашага інстытута праведзены шматлікія эксперыменты ў дашкольных установах і атрыманы цікавыя даныя аб фізічным развіцці дзяцей, аб заканамернасцях фарміравання маральных уяўленняў, пачуццяў і звычак, аб успрыняцці імі твораў мастацтва, самастойнай мастацкай дзейнасці і да т. п. Гэтыя даследаванні паказалі, што дзеці маюць большыя псіхафізіялагічныя магчымасці, чым лічылася раней, што яны «перараслі» старую праграму.

Улічваючы ўзроставыя і індывідуальныя асаблівасці малых, новая праграма вызначыла новыя формы і метады выхавання. Напрыклад, прапанованы вылікі выбар цікавых гульняў, наглядных дапаможнікаў, спартыўнага інвентару, мы зыходзім з неабходнасці актыўнага творчага і фізічнага росту дзіцяці. Прадугледжваючы арганізацыю сумеснай працоўнай і гульнявай дзейнасці, мы даславаем дзіця да калектыўнай працы. Улічваючы вялікія магчымасці развіцця разумовых і моўных здольнасцей дзіцяці, мы лічым неабходным пачаць развіццё вуснай мовы, навучанне чытанню і пачаткам матэматыкі з 4 год. Акрамя таго, прапановваюцца цікавыя заняткі ў гульнявай форме па роднай мове, канструаванню, малюванню, музыцы, азнаямленню з прыродай.

Асабліва важным мы лічым фарміраванне маральнай пазіцыі чалавека, развіццё яго актыўнасці і ініцыятывы. На гэта ў канчатковым выніку накіраваны ўсе віды нашай выхаваўчай работы.

Ідэя развіцця патэнцыяльных магчымасцей дзіцяці не новая, яшчэ ў 30-я гады яе выказаў вядомы савецкі псіхолаг Леў Выгоцкі. Ён прадазваў, што «навучанне тады толькі добрае, калі яно ідзе паперадзе развіцця», паказваючы розніцу паміж тым, што дзіця здольна зрабіць самастойна, і тым, на што яно становіцца здольным з дапамогай настаўніка. Гэтая тэорыя, якая доўгі час лічылася спрэчнай, у нашы дні атрымала шырокае прызнанне і практычнае прымяненне.

Святлана БАКУЛІНА.

Speech by Mikhail GORBACHEV, General Secretary of the CPSU Central Committee, on Soviet TV

The Soviet-American summit meeting in Reykjavik drew wide attention of our compatriots abroad. They write that it is very difficult for them to obtain the truthful information about it. The position of the Soviet Union at the meeting was clearly explained in the speeches by Mikhail Gorbachev on Soviet TV. We published them in our newspaper. Many of our readers from English-speaking countries ask us to publish them in the «English Page», so that their friends and neighbours get the truthful picture of what happened in Reykjavik.

Good evening, dear comrades, As you know, my meeting with the President of the United States Ronald Reagan in Iceland ended the day before yesterday, on Sunday. A press conference on its results was televised. The text of my statement and my replies to journalists were published.

On returning home I consider it my duty to describe the meeting and evaluate what happened in Reykjavik.

The results of the meeting in Iceland's capital have just been discussed at a meeting of the Politbureau of the CPSU Central Committee. A report will be published tomorrow on the opinion that our Party's leadership has formed about this major political event the consequences of which, we are convinced, will make themselves felt in international relations for a long time to come.

Before Reykjavik much was said and written about the forthcoming meeting. As usually happens in such situations, there was a maze of conjectures and views. That is natural. But there were speculations this time as well.

Now that the meeting is over, its results are in the centre of attention of the world public. Everybody wants to know what happened? What did it produce? What will the world be like after it?

We strove for the main questions of world politics — ending the arms race and nuclear disarmament — to be given top priority at the meeting in Reykjavik. And that is how it was.

What are the motives for our persistence in this matter? One can often hear abroad that the reason lies in our domestic difficulties. There is a thesis in Western calculations that the Soviet Union will not ultimately endure the arms race economically, that it will break under the pressure and bow down before the West. One should only press on it harder and shore up the position of strength. Incidentally, the US President made a remark to this effect after our meeting.

I have said more than once that such plans are not only built on sand, but are dangerous because they may result in fatal political decisions. We know our own problems better than others. We do have them, and we openly discuss and resolve them. On this score, we have our own plans and approaches, and there is a common will of the Party and the people to this end. On the whole, I should say that the Soviet Union is strong today by its unity, political activity of the people and dynamism. I think that these trends and, therefore, the strength of our society will grow. The Soviet Union has the capacity to respond to any challenge, if need be.

We are firmly convinced that the protracted feverish state of international relations harbours the threat of a sudden and doom-laden crisis. Practical steps away from the nuclear abyss are required. Concerted Soviet-American efforts, efforts by the entire international community are required to improve radically international relations.

For the sake of these goals we, the Soviet leadership, carried out extensive preparatory work on the eve of the meeting, even before we received the consent of President Reagan to meet. Apart from the Politbureau and Secretariat of the CPSU Central Committee, taking part in it were the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Defence, other organizations, researchers, military experts, specialists from various branches of industry. The positions that we worked out for the Reykjavik meeting were a result of broad and repeated discussions with our friends, with the leaders of countries of the socialist community. We sought to fill the meeting with principled content, with far-reaching proposals.

Now about the meeting itself, about events there. We must tell you about it not only for the sake of affirming the truth which is already being distorted by our partners in the Reykjavik talks, but mostly for informing you of what we are going to do next.

The first conversation with President Reagan started on Saturday, at 10.30 a.m. After the greetings which are indispensable on such occasions and a short association with journalists, there were the two of us and the interpreters. We exchanged views on the general situation, on the way the dialogue between our two countries is developing, and outlined problems to be discussed.

Then I asked the President to listen to our concrete proposals on the principal questions which prompted our meeting. I spoke at length about them during the press conference. Still, I will recall them in brief.

A whole package of major measures was submitted to the talks. These measures, once accepted, would usher in a new era in the life of mankind — the nuclear-free era. This makes up the essence of the radical turn in the world situation, the possibility of which was obvious and realistic. The point at issue was no longer the limitation of nuclear arms, as in the SALT-1, SALT-2 and other treaties, but the elimination of nuclear weapons within a comparatively brief period.

The first proposal concerned strategic offensive weapons. I expressed a readiness to reduce them by fifty per cent within the next five years.

The strategic weapons on land, at sea and in the air were subject to being halved. In order to make the accord easier, we agreed to a major concession by revoking our previous demands that the strategic equation include American medium-range missiles reaching our territory and American forward-based systems. We were also ready to take into account the US concern about our heavy missiles. We regarded the proposal on strategic arms in the context of their total elimination, as we suggested on January 15 this year.

Our second proposal dealt with medium-range missiles. I suggested to the President that both Soviet and American missiles of this class in Europe be fully eliminated. On this

point as well we agreed to a substantial concession: we stated that, unlike our previous stand, the nuclear-missile weapons of Britain and France should not be taken into account. We proceeded from the need for paving the way to detente in Europe, for setting the European nations free from the fear of a nuclear catastrophe, and then going further — towards the elimination of all the nuclear weapons. You will agree that it was another bold step on our part.

Knowing beforehand what the objections could be, we said that we agreed to freeze missiles with a range of under 1,000 km and to immediately start talks on what is to be done with them in the future. As for the medium-range missiles in the Asian part of our country — this issue was invariably present in the «global version» of President Reagan — we suggested that talks be started immediately on this subject as well. As you see, on this problem too our proposals were serious and extensive permitting a radical solution of this problem as well.

The third question that I raised during my first conversation with the President and that formed an integral part of the package of our proposals, was the existing Anti-Ballistic-Missile (ABM) Treaty and the nuclear test ban treaty. Our approach is as follows: since we are entering an entirely new situation, when a substantial reduction of nuclear weapons and their elimination in the foreseeable future will be started, it is necessary to protect oneself from any unexpected developments. We are speaking about weapons which to this day make up the core of our country's defences. Therefore, it is necessary to exclude everything that could undermine equality in the process of disarmament, to preclude any possibility of developing weapons of new type ensuring military superiority. We regard this stance as perfectly legitimate and logical.

And since that is so, we firmly underlined the need for strict observance of the 1972 ABM Treaty of unlimited duration. Moreover, in order to consolidate its regime, we proposed to the President the adopting of a mutual pledge by the USA and the Soviet Union not to use the right to pull out of the treaty for at least ten years while abolishing strategic weapons within this period.

Taking into account the particular difficulties which the administration created for itself on this problem, when the President personally committed himself to space weapons, to the so-called SDI, we did not demand the termination of work in this area. The implication was, however, that all provisions of the ABM Treaty will be fully honoured — that is, research and testing in this sphere will not go beyond laboratories. This restriction applies equally to the USA and to the USSR.

In listening to us, the President expressed his remarks, asked for clarification on certain points. During the conversation, we resolutely and definitely raised the question of verification, linking it with the post-nuclear situation. This situation demands special responsibility. I said to the President that if both countries embark on nuclear disarmament, the Soviet Union will toughen its stance on verification. It should be real, comprehensive and convincing. It should create full confidence in reliable compliance with the

agreement and should contain the right to on-site inspection.

I should tell you, comrades, that the President's first reaction was not entirely negative. He even said: «What you have just stated is reassuring». But it did not escape our attention that the interlocutors (Comrade Shevardnadze and Mr. Shultz had already joined the conversation on these issues by then) were somewhat confused. Meanwhile, doubts and objections appeared right away in their separate remarks. The President and the Secretary of State started talking straight away about divergencies and disagreement. In their words we clearly discerned the familiar old sounds that we heard from the Geneva negotiations for many months: we were reminded of all sorts of sublevels on strategic nuclear armaments, the «interim proposal» on missiles in Europe and that we, the Soviet Union, should join the SDI and should have some new treaty in place of the existing ABM Treaty, and many other things in the same vein were voiced on their part.

I expressed surprise. Why so? We propose to accept the American «zero» in Europe and get down to negotiations on medium-range missiles in Asia while you, Mr. President, are abandoning your previous stand. This is incomprehensible.

As to the ABM Treaty, we propose to preserve and strengthen this fundamental, important agreement, and you want to give it up and even propose to have it replaced with some new treaty, and thereby — following the departure from SALT-2 — also to wreck this mechanism standing guard over strategic stability. This is incomprehensible too.

We grasped the essence of the SDI plans as well, I said. If the United States creates a three-tiered ABM system in outer space, we shall respond to it. However, we are concerned over another problem: the SDI would mean the transfer of weapons to a new medium, which would destabilize the strategic situation and make it even worse than today. If this is the purpose of the USA, then this should be said plainly.

But if you really want to have reliable security for your people and for the world in general, then the American stand is absolutely inconsistent.

I told the President directly: we have put forward new major proposals. However, what we hear from you now is exactly what everybody is quite fed up with and what cannot lead us anywhere. Please, Mr. President, examine our proposals attentively once again and give us an answer point by point. I handed to him an English translation of a draft of possible instructions that was drawn up in Moscow and which, in case agreement was reached in principle, could be given to the Foreign Ministers and other agencies for drawing up three draft agreements. They could be signed later during my visit to the USA.

In the afternoon we met again. The President announced the stand that was drawn up during the break. As soon as he uttered the first phrases, it became clear that they were offering us the same old moth-balled proposals, as I put it at the press conference, which were choking the Geneva talks: various intermediate versions, figures, levels, sublevels and so on. There was not a single fresh thought, a fresh approach or an idea which would contain at

least a hint of some solution, of some advance.

It was becoming clear, comrades, that the Americans had come to Reykjavik with nothing at all to propose. The impression was that they had come there to gather fruits into their basket, emptyhanded.

A dramatic situation was taking shape.

The American President was not ready to decide seriously principled questions, to meet the Soviet side halfway so as to really give an impetus to fruitful and encouraging negotiations. This is exactly what I urged the President in my letter, in which I put forward the idea suggesting that an urgent and undelayed meeting be held so as to give a powerful impetus at the level of the top leaders of the two countries — an impetus to negotiations on nuclear disarmament.

Being confident that our proposals are well-balanced, and take the partner's interests into account, we decided not to abandon our efforts to bring about a breakthrough at the meeting. A ray of hope on strategic armaments appeared, following many clarifying questions. Clutching at that, we made one more big step in search of a compromise. I told the President: there is a triad of strategic offensive armaments, recognized both by you and by us. Ground-based missiles, strategic submarines and strategic bombers. Well, let us have a 50 per cent reduction of each part of the triad. And then there will be no need of all sorts of levels and sublevels, of all sorts of calculations.

Following a long debate, we managed to reach mutual understanding on that issue.

Then the discussion started on the problem of medium-range missiles. The Americans firmly upheld the so-called interim version which provided for the preservation of part of their missiles, including Pershing-2 missiles in Europe, and naturally, the preservation of our relevant SS-20 missiles. We categorically opposed it. I have already explained why. Europe deserves to be rid of nuclear weapons, to stop being a nuclear hostage. As for the President, it was difficult for him to fight his own «zero option» which he had promoted for so long. And still, we felt the intention of Americans to wreck the agreement under the guise of their special concern for their allies in Asia.

A lot of untenable things were said by the American side. It is embarrassing to repeat them here. The talks began to advance further only when on this problem as well we made one more step towards the American side and agreed to the following formula: zero missiles in Europe, 100 warheads on medium-range missiles in the Eastern part of our country and, accordingly, 100 warheads on medium-range missiles in US territory. The most important thing was that we managed to agree on ridding the European continent of nuclear missiles.

Thus, accord was reached on the problem of medium-range missiles too. A major breakthrough was made in this direction of nuclear disarmament as well. The American administration failed to hold out against our insistent striving for achieving positive results.

However, there still remained the ABM issue and the ban on nuclear explosions.

Two groups of experts from our and American sides worked

the whole night before we met the next day, Sunday, for our third conversation which was to become the concluding one in line with the programme. They thoroughly analyzed what had been discussed at the two previous meetings with the President and reported the results of their nighttime debates respectively to me and to the President.

The result was: there appeared a possibility of getting down to elaborating agreements on strategic offensive armaments and on medium-range missiles.

The ABM Treaty in this situation acquired key significance. Its role was becoming even more important. Could one wreck, I said, what has so far made it possible to somehow restrain the arms race? If we now start reducing strategic and medium-range nuclear weapons, both sides should be confident that over that time nobody will develop new systems which would undermine stability and parity. Therefore, in my view, it is absolutely logical to fix the timeframe — the Americans mentioned seven years, and we proposed ten years during which nuclear weapons ought to be eliminated. We proposed ten years during which neither the Soviet side nor the American side will avail itself of the right — and they have such a right — to withdraw from the ABM Treaty. And to conduct research and tests only in laboratories.

Thus, I think, you understood why exactly ten years? This is not casual. The logic is simple and honest. Fifty per cent of strategic armaments are to be reduced in the first five years, and the other half — in the next five years. This makes it ten years.

In this connection I proposed to instruct our high-ranking representatives to start full-scale talks on the discontinuation of nuclear explosions in order to work out ultimately an agreement on their complete and final banning. In the course of the preparation of the agreement — and here we again displayed flexibility and assumed a constructive stand — specific problems connected with nuclear explosions could be simultaneously resolved.

In answer we again heard from President Reagan the reasoning which had been familiar to us since Geneva and from his public statements: that the SDI was a defence system; that if we started to eliminate nuclear weapons, how could we protect ourselves from some madman who might get hold of them; that he was ready to share with us the results of SDI research. Answering this last remark, I said: Mr. President, I do not take seriously your idea of sharing with us the results of SDI research. You do not want to share with us even oil equipment and equipment for dairy factories, and still you expect us to believe your promise to share SDI studies with us. It would be a kind of «second American revolution» and revolutions do not happen too often. I said to President Reagan: let us be realists and pragmatists. It is more reliable this way. The things we are talking about are too serious.

By the way, yesterday trying to justify his stand on the SDI, the President said that he needed the programme for America and its allies to remain invulnerable against a Soviet missile attack. As you see, in this case he already made no mention of madman. The «Soviet threat» was again brought to light.

But this is nothing but a trick. We suggested that not only strategic armaments, but also all the nuclear armaments in the possession of the US and the USSR be eliminated under strict control.

What's the use of talking about the need to defend the «freedom of America» and its friends against Soviet nuclear missiles when these missiles no longer exist?

If there are no nuclear weapons, why have protection

against them? It means that the entire Star Wars undertaking is of a purely militaristic character and is directed at gaining military superiority over the Soviet Union.

Let us return, however, to the talks. Although agreement on strategic arms and medium-range missiles was reached, it was premature to believe that all this was already finally resolved as a result of the two first sessions. A whole day was ahead, nearly eight hours of non-stop and intense discussion in which these questions, which seemed to be agreed upon already, had to be raised again and again.

In these discussions, the President sought to handle ideological problems as well, demonstrating, to put it mildly, total ignorance and inability to understand both the socialist world and what is taking place in it. I rejected the attempts to link ideological differences with questions of ending the arms race. I persistently drew the President and the Secretary of State back to the subject that brought us to Reykjavik. It was necessary to remind our interlocutors again and again about the third element of the package of our proposals, without which it was impossible to reach accord on the whole. I mean the need for strict compliance with the ABM Treaty, consolidating the regime of this major treaty and banning nuclear tests.

We had to draw attention again and again to what seemed to be perfectly clear: since we agreed to effect deep reductions in nuclear arms, we should create a situation that would preclude attempts — both in deeds and in thoughts — to shake strategic stability, to circumvent the agreements. That is why we should be confident about the preservation of the termless ABM Treaty. You, Mr. President, I said, ought to agree that when we start reducing nuclear weapons, there should be firm confidence that the US will do nothing behind the USSR's back, while the Soviet Union will not do anything behind the US back that would jeopardize your security, that would depreciate the agreement and create difficulties.

Hence the key task to strengthen the ABM regime. Not to go into outer space with the results of work under this programme, to remain within laboratories. The ten years of not using the right to pull out of the ABM Treaty are necessary to create the confidence that, while resolving the problem of reducing arms, we ensure security for both sides, ensure worldwide security.

But the Americans obviously had other intentions. We saw that the US actually wants to weaken the ABM Treaty, to review it so as to develop a large-scale space-based ABM system for its own egoistic ends. To agree with this would be simply irresponsible on my part.

As to nuclear tests, here too it was totally clear why the American side did not want to conduct talks on this issue in earnest. It would have preferred to make them indefinite, to put off the solution of the problem of banning nuclear tests for decades. And once again we had to reject attempts to use talks as a screen for gaining a free hand in the field of nuclear explosions. I stated bluntly: I am having doubts about the honesty of the US position. Is there anything in it that might inflict damage on the Soviet Union? How can one reach agreement on the elimination of nuclear arms if the United States continues perfecting them? Still we had the impression that SDI was the main hitch. On removing it we would have had an opportunity to reach an accord on the banning of nuclear explosions as well.

At a certain stage of the talks when it became absolutely clear that to continue the discussion would be a waste of time, I reminded the other side: We have proposed a definite package of measures and I ask you to consider it as such. We have work-

ed out a common position on the possibility of a major reduction of nuclear arms but at the same time failed to reach agreement on antimissile defence and nuclear tests, so everything that we have tried to create here falls apart.

The President and the Secretary of State took our firmness badly. But I could not pose the question in a different way for the security of our country, the security of the whole world, all peoples and continents was at stake.

We proposed major, really wide-ranging things clear of the nature of a compromise. We made concessions. But on the American side we did not see even the slightest desire to respond in kind, to meet us halfway. We were deadlocked. And we began to think about what to conclude the meeting with. Yet we continued the efforts to make our partners engage in a constructive dialogue.

The conversation that was planned to be the concluding one was in time trouble. In this situation, instead of parting — we back to Moscow and they to Washington — yet another interval was announced. Let the sides think everything over and meet once again after lunch. On returning to the city mayor's house after the break we made yet another attempt to get the meeting to end in success. We proposed the following text as the basis for summing up a positive result.

Here is this text:

«The USSR and the United States would undertake in the course of ten years not to use their right to withdraw from the termless ABM Treaty and in the course of this period strictly to observe all its provisions. It is prohibited to test all space elements of an ABM defence in outer space except for research and testing conducted in laboratories.

«In the course of the first five years of this decade (till 1991 inclusive) the strategic offensive arms of the sides will be reduced by 50 per cent.

«In the course of the subsequent five years of this period the remaining 50 per cent of the strategic offensive arms of the sides will be reduced.

«Thereby, the strategic offensive arms of the USSR and the USA will be fully liquidated by the end of 1996».

Commenting on this text, I made an important addition, referring to the document which had been handed over to the President at the end of our first conversation. The point is that upon the expiration of ten years, when there are no nuclear weapons any longer, we propose to elaborate at special negotiations mutually acceptable decisions on what to do next.

But this time, too, our attempts to come to terms were to no avail. For four hours we were again trying to persuade the interlocutors that our approach was well-founded, that it threatened them with nothing, and did not affect the interests of the genuine security of the United States. But the farther the talks went the clearer it became that the Americans would not agree to limit SDI research, developments and tests to laboratories. They are bent on going into outer space with weapons.

I said firmly that we would never agree to help undermine the ABM Treaty with our own hands. This is to us a question of principle, a question of our national security.

Thus, being virtually one or two-three steps from taking decisions which could have become historic for the whole nuclear-space era, we were unable to make that step or those steps. No turning point in the world's history occurred. Though, I say it again with full confidence, it was possible.

However, our conscience is clear, and no one can reproach us with anything. We did all we could.

The scope of approach of our partners was not broad enough. They did not have enough understanding of how unique the

moment was, and, ultimately, they did not have enough courage, sense of responsibility and political resolve which are needed so much during the solution of pressing key world problems. They remained on old positions which time had eroded already and which did not correspond to present-day realities.

Foreigners asked me there in Iceland and my comrades ask me here: what, in my opinion, are the causes of this attitude of the American delegation at the Reykjavik meeting? There are a number of causes, both subjective and objective. However, the main cause is that the leadership of this great country excessively depends on the military-industrial complex, on the monopolistic groups which turned the nuclear and other arms race into business, a way of making profits, the objective of their existence and the meaning of their activities.

In my opinion, the Americans are making two serious mistakes in their assessment of the situation.

The first one is a tactical mistake. They believe that the Soviet Union would sooner or later put up with the attempts to revive American strategic diktat and agree to the limitation of only Soviet weapons and the reduction of only Soviet weapons. It would do so because, as they think, it is interested in disarmament agreements more than the US. But this is profound delusion. The earlier the US administration overcomes it — I am repeating it, perhaps, for the umpteenth time — the better it will be for them, for our relations and the world situation in general.

The other mistake is a strategic one. The United States wants to exhaust the Soviet Union economically through the buildup of the most sophisticated and costly space arms. It wants to impose hardships of all kinds on the Soviet leadership, to foil its plans, including in the social sphere and the sphere of improving our people's living standards, and thus foment discontent among the people with their leaders, with the country's leadership. Another aim is to restrict the Soviet Union's possibilities in its economic ties with developing countries which, in this situation, all would be compelled to go cap in hand to the United States. These are far-reaching designs. The strategic course of the current administration also rests on delusions. Washington, it seems, does not wish to burden itself with a thorough analysis of the changes taking place in our country, does not wish to draw corresponding practical conclusions for itself, for its course, but is engaged in wishful thinking. On the basis of this delusion, it is building its policy in respect to the USSR. It is not, of course, difficult to predict all longterm consequences of such a policy. One thing is already clear to us: it will not bring, it cannot bring anything that is positive to anyone, including the United States.

Before addressing you, I read the US President's statement on Reykjavik. It is noteworthy that the President ascribes all the proposals discussed to himself. Well, these proposals are, probably, so attractive for the Americans and the peoples around the world that one resorts to such a ruse. We are not consumed with vanity. But it is important that people get the truthful picture of what happened in Reykjavik.

And what is next? I already said at the press conference that the work which had been done both before the meeting, and there in Reykjavik, would not be in vain. We ourselves considered much in connection with that meeting and reconsidered much. We have now cleared better the way to launching further struggle for peace and disarmament. We freed ourselves from obstructions that had formed, from petty things, from stereotypes which fettered new approaches in that important area of our policy.

We know where we stand and see our possibilities clearer. The preparations for the Reykjavik meeting helped us formulate a platform — a new, bold platform which adds to the chances for the ultimate success. It meets the interests of our people and society at the new stage of its socialist development. This platform also meets the interests of all other countries and nations and thereby deserves confidence. We are confident that it will be received with understanding in many countries of the world and in the most different political and public circles.

I think that many people in the whole world, including leaders vested with power, can and must draw serious conclusions from the Reykjavik meeting. All will have to think again and again what the matter is, why such persistent efforts to achieve a breakthrough and start advancing to a non-nuclear world, to universal security so far fail to produce the needed result.

I should like to hope that the President, too, now has a better insight into the course of our analysis, the intentions of the Soviet Union, the possibilities and limits of shifts in the Soviet stand. More precise and fuller since Mr. Reagan received first-hand explanations of our constructive steps to promote stabilization and improvement of the international situation.

The American leadership will obviously need some time.

We are realists and we clearly understand that the issues which had remained unresolved for many years and even decades can hardly be resolved at a single sitting. We have quite a lot of experience in doing business with the US. We know how quickly the domestic political climate can change there, how strong and influential opponents of peace across the ocean are. There is nothing new in it for us.

And if we are not despairing, if we do not slam the door and give vent to our emotions, although there is more than enough reason for it, this is because we are sincerely convinced of the need for new efforts aimed at building normal interstate relations in the nuclear epoch. Any other way just does not exist.

Another thing: after Reykjavik, the infamous SDI has become more conspicuous as a symbol of obstruction in the way of peace, as a concentrated expression of militaristic designs and the unwillingness to avert the nuclear threat looming large over mankind. It is impossible to perceive it otherwise. This is the most important lesson of the Reykjavik meeting.

In summing up these eventful days, I would like to say the following. The meeting was a major event. A reappraisal took place. A qualitatively new situation developed. No one can act any longer as he acted before. The meeting was useful. It prepared a possible step forward, toward a real shift for the better, should the US adopt, finally, realistic positions and give up delusions in appraisals.

It convinces us of the correctness of the path chosen, of the necessity and constructiveness of the new mode of political thinking in the nuclear age.

We are full of energy and resolve. The country has already made definite progress since the start of reform. We have just begun, yet advances are there. Industrial production in nine months grew by 5.2 per cent, and labour productivity by 4.8 per cent. The national income went up by 4.3 per cent, compared with the past year.

This is the most powerful support for Party policy from the people, because it is the fruits of the work of our people, it is support by action.

The Soviet people, the Soviet leadership are unanimous that the policy of socialism can and should be a policy of peace and disarmament. We shall not swerve from the course of the 27th CPSU Congress.

(Pravda, October 15, 1986.)

МУЗА АБАВЯЗВАЕ ПРАЦАВАЦЬ ДЗЕЛЯ ЖЫЦЦЯ І ПРАЎДЫ

Леанід ГАЛУБОВІЧ

ПАЭЗІЯ

Ты — боль, паэзія. Ты — быль.
Твае суровыя законы
Не для забаў, не для гульбы —
А пошук ісціны да скону.

Ты — рай, паэзія. Ты — рой
Адвечных дум, дзе мы згараем.
І толькі геніі парой
Жылі часова гэтым раем.

Ты — жаль, паэзія. Ты — жар.
Я па тваім хаджу вуголлі.
Чыя не прагнула душа
Твайго зняволення і волі!

Ты — сум, паэзія. Ты — суд.
І мрояў нашых і здзяйсненняў.
Хай душы шчырыя нясуць
Высокі лад тваіх памкненняў!

Ты — яд, паэзія. Ты — сад
З адзіным яблыкам спакусным,
Над ім — каторы год падрад!
Мае збалела смягнуць вусны...

Ты — боль, паэзія. Ты — бой.
Ты — праўды непрыступнай вежа.
Я — праведнік і грэшнік твай,
Пусці мяне ў сваё бязмежжа!..

Прычкакаўшы глыбокага снегу,
Аб'язджаюць каня мужыкі:
Маладому, шалёнаму бегу
Дзве аглоблі сцінаюць бакі.

Ні на міг не правісне лямачына.
Не папусціць свабоды рука,
І туды, дзе глыбее лагчына,
Да апошняга правіць рыўка.

Вось ён — потны, загнаны, знямоглы —
Ад тугі і адчаю захроп.
Заўтра стане пакорна ў аглоблі
І без пугі не пойдзе ў галоп.

ІНВАЛІДАМ ВАЙНЫ

Колькі войны скасілі,
Колькі легла касцямі!!
Твая слава, Расія,
Перамыта слязьмі.

Ты шчаслівы, гавораць,
Абмінула вайной.
Яе беды і гора
У цябе за спіной.

Абмінула пажарам.
Толькі вочы да дна
Пакалечаным тварам
Праглядзела яна.

На дарожным прыпынку
Зноў сляпы, нібы ў сне:
«Глянь, будзь ласкавы, сынку,
Мой аўтобус ці не!»

І хаджу за бязногіх,
І гляджу за сляпых,
І за многіх, за многіх
Я жыву нежывых...

Мне і веку не хопіць,
Ды і век той міне,
Каб забыць, і не помніць,
І не знаць аб вайне.

Алесь ЖЫГУНОУ

ПРАКЛЯЦЦЕ

Дзядзька чужы не прынёс ім свісцёлку,
Зайчыка шэранькага не прынёс,
Дзядзька чужы разбудзіў іх на золку,
У чорнай машыне на плошчу прывёз.

Дзеці стаялі пад вісельняй катаў,
Смерці яны не баяліся, не!
Хлопчык пятлю, нібы цацку, пакратаў
І усміхнуўся шчасліва вясне.

Сінія, цёплыя, чыстыя вочы...
Цяжка маленькім было зразумець:
Дзядзька ў чорным на жарт не ахвочы,
Дзядзька ў чорным — іх страшная смерць.

Дзеці смяяліся, не разумелі,
Дзеці яшчэ разумець не умелі.

Дзеці ў пшчоту паверылі свята,
Дзядзьку ў чорным не зналі як ката.

Дзеці са смерцю сваёю гулялі
І... паміралі.

КРЫВІЧЫ

Па шашы з Глыбокага на Полацк
Нават у падумках не лаўчы.

Не бяднее зямля беларуская на таленты. З кожным годам уліваюцца ў даўно прызнаную беларускую савецкую літаратуру новыя імёны.

Маладое пакаленне паэтаў, паэтаў-наступнікаў... Якое ж яно? Узрушлівае і шчырае, але разам з гэтым — удумлівае і сур'эзнае. У кожнага з паэтаў, вядома, свой асабісты шлях у паэзію, у кожнага — свой пошук, сваё асэнсаванне свету, з'яў і падзей у ім, свая паэтычная інтанацыя. Але разам з тым — і агульнага шмат: гэта любоў да сваёй мілай Бацькаўшчыны, прага зазірнуць у яе гісторыю, а таксама ў дзень сённяшні і наступны. Паэты, з вершамі якіх нашы суайчыннікі за мяжой пазнаёмяцца сёння, нарадзіліся далёка пасля Вялікай Айчыннай вайны. Але адкуль жа ў іхній творчасці з'яўляюцца трывожныя і шчымыя галасы пра тыя жорсткія і пякельныя ваенныя гады? Перш за ўсё — гэта гаворыць час, балючая і ўдзячная памяць дзядоў і бацькоў, па-другое — сэрцы, якія хочучы любіць і якія не жадаюць вайны нікому і ніколі на гэтай прыгожай і растрывожанай планеце Зямля. І яшчэ: сама Муза, сама Паэзія абавязвае кожнага творцу працаваць дзеля жыцця і праўды, радасці і міру, дзеля любові і дабратаў. Так працуюць і нашы маладыя таленавітыя паэты. Але пра гэта лепш за ўсё скажуць іхнія вершы.

Яўгенія ЯНІШЧЫЦ,
паэтэса, лаўрэат прэміі
Ленінскага камсамола Беларусі.

Звонам старажытнасці напоўніць
Краявіды вёска Крывічы.

З бітваў пачыналася Айчына,
Не схіляў мой продак галаву:
Бы ад дзідаў у барах дзічына —
Падалі чужынцы у траву.

Крывічы, радзімічы, славяне...
Пераможны чую звон мячоў.
Дрэва радаслоўнае не звяне,
Я — нашчадак кроўны крывічоў.

І калі над Бацькаўшчынай смерчы,
Вогненны смерчы загудуць,
Той стары прапрадзедзюскі меч мне
Крывічы ў далоню пакладуць!

Дай руку мне, дзяўчынка, не бойся,
Светлакосая, пойдзем з табой
У палі, тут гамоніць калоссе,
Тут паветра мядовы настрой.

Карані тут спляліся прадзедзю,
Зразумей: ад дзіцячых год
Нам у спадчыну словы дадзены
Жыта, Бацькаўшчына,
Народ.

Паглядзі, трохгадовая, русая,
Палавеюць наўкола жыты —
Гэта вечнае, бе-ла-ру-скае,
Значыць, вечныя Я і Ты.

Дай руку мне, дзяўчынка, не бойся,
Светлакосая, пойдзем з табой
У палі, тут гамоніць калоссе,
Тут паветра мядовы настой.

Людміла ПАЎЛІКАВА

У ЦЯГНІКУ

Будзённыя турботы перакрэслію,
Бо чым давер'е гэта аплачу!
Даверыўшы свой сон майму плячу,
Спіць спадарожнік у суседным крэсле.
Дзе ты, пярэсценкаў шлюбная сцяна!
Магчыма, хтосьці думае: «Каханка!»

А на душы такая чысціна,
Што спеліца на вуснах калыханка.
Разгорнута «Вячорка» на грудзях.
Шумлівая, стракатая навіны!
Бянтэжыць нюх дакучліва-наіўны
І недарэчны тут друкарскі пах.
Рука замлела. Горача ў панчо.
Замры ў імгненні, рух неасцярожны.
Хай знае незнаёмы спадарожнік —
Не падвядзе жаночае плячо.

СПАДЧЫННЫЯ КРОСНЫ

Бабуля ткала ручнікі,
І я нібы дапамагала:
Чаўнок хапала з-пад рукі
Ды нецярпліва сцю даймала:
— Навошта столькі ручнікоў!
На ўсіх вяскоўцаў хопіць з гакам!
Бабуля ткала, час ішоў,
А мрой ўсе — былі за ганкам!
Там, дзе чакае рэхву брук,
Дзе рэха воклік мой паўторыць,
Там, дзе гарэзлівы раўчук
Мне радасць звонкую падорыць.
Час набіраў разгон цішком —
Туды, дзе люд яднаюць мары:
Адным вітком,

як ручніком,
Аперазаў зямлю Гагарын...
І праз гады, нібыта крык,
Працяла думка нечакана,
Што гэты велічны ручнік
Бабуляй быў наканаваў!

...Бабуля ткала ручнікі...
Яе навука не прапала:
Я сёння тку свае радкі,
Каб больш сяброў на свеце стала.

АСАДА ЧАСУ

Час руйнуе ў памяці сляды,
Нам узрост наважвае на плечы,
Сам — ні малады і ні старэчы,
Вечнасць — не падлічвае гады.

Абрастаюць жвірам гарады,
Зарастаюць рэчышчы травой,
Час вядзе асаду без адбою,
Што яму — адчайныя гады!

Вырашае: быць альбо не быць
Нашым уваходзінам балесным!
І калонай з чыстага жалеза
Помнік часу ў Індыі стаіць.

Хто яго з праклёнам ці заклёнам
Вываў у часовае рукі!
Што хацеў сказаць нам праз вякі
Гэтай нержавеючай калонай!

Хто апошнім ведаў таямніцу
Нерушнай калоны за мяжой!
...Мне чамусьці бачацца за ёй
Горкія хатынскія зарніцы...

Дзе дымлілі мірна камяны,
Мо калона гэта, нібы вета,
Паднялася з попелу вайны
На крыві людское — заповітам!

Там, дзе глеба марыць аб сяўбе
Для людзей маленькае планеты,—
Пустазеллем множацца ракеты,—
Чалавецтва цэліцца ў сябе.

Горды час нарошчвае віток
У спіраль бясконцую няспешна,
Толькі час усё-такі залежны,
Ён бярэ ад хуткасці выток.

З дрэва чалавецтва і надзей
Адпятаем долу, нібы лісце,
Паратунак наш і наша выйсце —
Хуткасць нашых дум і нашых дзей.

Мы былі адвеку — вынаходцы,
Розум наш не спісаны ў запас!
Дыхае ў патыліцу нам час.
Чалавек, узбройся бессмяроццем!

Віктар ШНІП

БУСЛЫ СКАРЫНЫ

Усміхнуўся малады друкар.
Кніга, нібы бусел, на руках
Разгарнула крылы, каб ляцець.
Беларусь свяцілася ў радках.
Не забілі градабоі іх,
Не спалілі лютыя кастры...
І ў слоўе родным «Беларусь»
Свеццаць нам Скарынавы буслы.

Вы пытаеце: чаму пяю
Песню, што іграў Сымон-музыка!
Непакоюся за ўсю Зямлю,
Не магу пражыць я без'языка.
Вы пытаеце: чаму кую
Меч, які Іван у казках мечіў
На дракона, цмока ці змяю!
Меч кую, бо цмокі ёсць на свеце.
Вы пытаеце: чаму люблю
Так, як Каліноўскі свет і волю!
Без любові я не запяю,
Не занепакоюся ніколі.

Анатоль СЫС

Дарога полем — да маці,
Дарога лугам — да бацькі.
Дарога рэчкай — да любай.

Але
і полем, і лугам, і рэчкай
іду заўжды да Радзімы.

Якое б жыта ні ўрадзіла,
але, калі яно расло,
пад песні жаўрукоў радзімы —
мілей не знойдзеш каласоў.

Адзіны дотык іх гаючы
заменіць сотні мудрых кніг.
О лан, вятрыскамі агучаны,
мой верш жытамі ўскалыхні!

А калі доля быць паэтам,
то мерай спраў маіх і слоў
мне будзе не цнатлівасць кветак,
а важкасць спелых каласоў.

Каб сагрэць каханую,
пілігрым спаліў свой посах,
які толькі адзін ведаў
дарогу да роднага краю,
вандроўны музыкант — скрыпку,
якая помніла яшчэ прадзедзю песні,
рыбак — вёслы
на пустынным востраве,
якія не раз ратавалі яго
ў самыя жорсткія штормы.
Ці змагу я спаліць свае вершы,
каб агнём іх сагрэць
дарагога мне чалавека!

Валянціна АКОЛАВА

ХАРАШУХА

(паводле народнага)

Харашуха мая, харашуха...
Распане за ноч завіруха.
І за любенькім, любым,

злюбелым —
Санны след галалёдзіцай смелай
Павядзе ў старонку-разлуку...
Не цалуі мае беляы рукі.
Не глядзі ў мае ясныя вочы
Гэтай цёмнай завейнаю ноччу.
Будзе снег памякчы і весні.
Сто дарог абвянчаюцца з песняй.
І куванне зязюль лясных шэрых
Перапыніцца ліўневым шэптам.
Ты, мой родны, зірні на рамонкі,
На палы перадымлена горкі...
Ён на вуснах нялюбых — пякельны.
І, як мёд, каля чарак вясельных.
Харашуха на лёс не крыўдуе,
Яна песціць яго і святкуе.
Толькі дзень, калі выпадае іней,
У трывозе вачэй тваіх сініх.
І сустрэчы, якіх не злічыла,
Як сто рэчак цякуць за плячыма.
І абдымкі, што я адмаўляла,
Случ вясёлкам размалявала.
І каханне, якое спазнала,
І Сусвету вялізнаму мала.
Харашуха мая, харашуха...

Леанід ДРАНЬКО-МАЙСЮК

ПІСЬМО

Ад песень колішніх і ад балад
Яно, чаканае, — і дзень прайшоў
марудны.

Асыпаў лісце сакавіці сад
Калінае ў парожнія аруды.

Яно ад красак родных і ракі,
Пісьмо ад маці — там навіны, просьбы...
Я адшукаў раптоўныя радкі
І сум адчуў, які цяжэй за распач.

«...вярнулася ад вас,
а ў хаце ўсё на месці,
бульбы наварыла,
каб з бацькам паесці».

І я не чуў, зусім не разумеў,
З якіх часоў той векапомны спеў
Аб хаце, бульбе, зрушанай Гарыні,
Аб крыгах, на якіх кашы і скрыні...
Вада ля печы, лямант гаспадыні,
Вада праз вокны, крык гаспадары,
Па даху певень ходзіць на адрыве,
Прамоклы да апошняга пяра.
Адкуль яно, мо з гэтага пісьма!
І мне ніякай пэўнасці няма,
Што гэты спеў працягнецца далей,
Што будзе несці з лета і да лета
Радкі з пісьма —
Яны былі раней
За хараво і за вар'яцтвы свету.

СКАРЫНІНСКАЯ ЧЫТАННІ

«Створанае гэтым чалавекам амаль 500 гадоў назад не губляе свайго значэння і ў наш час. Беларускі першадрукар, вучоны, асветнік і культурны дзеяч, перакладчык і пісьменнік эпохі Адраджэння быў велічнай асобай, гігантам думкі і геніем чалавецтва» — так пачаў уступнае слова пра Францыска Скарыну на навуковай канферэнцыі, што прайшла 30—31 кастрычніка ў Акадэміі навук БССР, віцэ-прэзідэнт АН БССР І. Навуменка.

Сёлетняя навуковай канферэнцыя «Скарынінскія чытанні» — першая ластаўка ў шэрагу мерапрыемстваў, якія мяркуецца правесці ў рэспубліцы да 500-годдзя з дня нараджэння Францыска Скарыны. Гэты юбілей рашэннем ЮНЕСКО будзе адзначана ў 1990 годзе ва ўсім свеце.

АН БССР намерэла і ўжо ажыццяўляе шырокую праграму падрыхтоўкі да юбілею Скарыны. У гэтай комплекснай праграме прымаюць удзел усе акадэмічныя інстытуты, а таксама філалагічныя кафедры універсітэтаў і інстытутаў, творчыя саюзы рэспублікі.

У рабоце навуковай канферэнцыі прынялі ўдзел вядомыя беларускія вучоныя А. Жураўскі, А. Мальдзіс, У. Калеснік, М. Грынчык, а таксама доктар гістарычных навук, прафесар Я. Неміроўскі з Масквы, доктар гістарычных навук, прафесар Л. Уладзіміравас з Вільнюса і іншыя. З дакладамі і паведамленнямі выступілі мовазнаўцы, бібліяграфы, кнігавыдаўцы, мастацтвазнаўцы, філосафы, літаратары, медыкі, гісторыкі, мастакі, якія ахарактарызавалі разнастайныя бакі дзейнасці вялікага вучонага. Работа канферэнцыі праходзіла па дзвюх секцыях — «Ф. Скарына і яго эпоха» і «Традыцыі Ф. Скарыны. Вобраз Ф. Скарыны ў мастацтве».

З цікавым паведамленнем выступіў А. Петрашкевіч, намеснік галоўнага рэдактара выдавецтва «Беларуская Савецкая Энцыклапедыя». Ён расказаў прысутным аб падрыхтаваным да юбілею энцыклапедычным даведніку «Францыск Скарына і яго час», які неўзабаве выйдзе ў свет.

НА МОВАХ СВЕТУ

БАЛГАРЫЯ

Чытачам Балгарыі вядомы творы народнага пісьменніка Беларусі Янкі Брыля. У 1960 годзе ў Сафіі выпушчаны яго зборнік апавяданняў «На парозе сталасці», у 1977 — «Вітражы», у 1980 — кніга «Я з вогненнай вёскі...», напісаная разам з Алесем Адамовічам і Уладзімірам Калеснікам. Аповесць «Золак, убачаны здалёк», якая нядаўна выйшла ў выдавецтве «Народная культура» — чацвёртае выданне твораў пісьменніка ў братняй краіне. На балгарскую мову аповесць перакладзіў даўня сярбы беларускай літаратуры Сімяон Уладзіміраў і Іжа Сокалаў.

У анатацыі, якая папярэдняе кнізе, сказана, што Янка Брыль вядомы ў беларускай літаратуры як «майстар кароткай формы — аповесці, апавядання і мініяцюры. Яго творчаму почырку ўласцівы лаканічнасць, умелства ствараць тыпы і багатая каларытная мова».

ІНДЫЯ

Вядомы папулярызатар беларускай паэзіі ў Індыі Вар'ям Сінгх вынес на суд чытачоў сваю новую працу — «Слова аб палку Ігаравым», якая выйшла ў Дэллі на мове хіндзі.

Ва ўступным артыкуле Вар'ям Сінгх расказвае пра падзеі, якія апісаны ў «Слове», гаворыць пра жанр гэтага твора, мастацкія асаблівас-

ці мовы, пра драматычны лёс рукапісу.

Выхад у свет перакладу «Слова аб палку Ігаравым» — значны ўклад індыйскіх сяброў у святкаванне ва ўсім свеце 800-й гадавіны стварэння шэдэўра.

ЮГАСЛАВІЯ

Выдавецтва «Ново дэло» (Белград) разам з выдавецтвам «Багдала» (Крушэвац) сёлета выпусціла кнігу выбраных вершаў народнага паэта Беларусі Максіма Танка «Перапіска з часам». Перакладчык Момчыла Джэркавіч у прадмове, напісанай у форме ліста да Максіма Танка, зазначае: «Думаю, што ўсё жыццё паэта належыць часу; узброены толькі малымі, дробнымі літарамі, з'яднанымі ў словы, ён спрабуе прайсці межы абмежаванага і перайсці ў бясконцы, вечны час. Паэты пішучы пра мінулае і свой час, звяртаючыся да будучыні, у якую яны змогуць увайсці ў тым выпадку, калі сваёй перапіскаю сказалі нешта значнае і для іншых». Далей Момчыла Джэркавіч адзначае: «Перакладаючы вашы вершы з беларускай на сербскахарвацкую мову, я зразумеў, колькі ў нашых народаў агульнага ў мове, пачуццях, у гісторыі, фальклоры».

Цяпер Момчыла Джэркавіч разам са сваімі калегамі прыступіў да працы над перакладам анталогіі беларускай паэзіі XX стагоддзя.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

ВЫВУЧАЕЦЦА АДНО СА СТАРАЖЫТНЫХ ПАСЕЛІШЧАЎ РЭСПУБЛІКІ

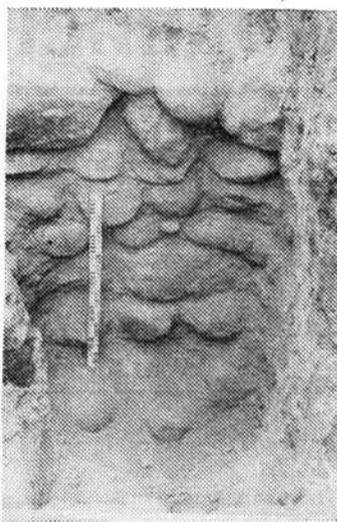
ГОРАД НА РЭЧЦЫ АШМЯНЦЫ

На паўночным захадзе Беларусі каля самай мяжы з Літвой знаходзіцца невялікі горад Ашмяны — раённы цэнтр Гродзенскай вобласці. Ціхі прыёмны гарадок. Ён займае старажытную рачную тэрасу, створаную Ашмянкай, прытокам Вілі. З поўначы і поўдня прыроднай мяжой горада служаць ланцугі пагоркаў, якія цягнуцца ўздоўж ракі. Калі ехаць з боку Вільнюса, то перад горадам добра відаць знак, на якім пазначана — 1385 год — афіцыйная дата ўзнікнення горада. Яна вызначана па самаму раньняму ўпамінанню Ашмян у пісьмовых крыніцах. Немецкія хронікі паведамляюць, што крыжакі ў 1384 годзе (па другіх звестках, у 1385-м) зрабілі чарговы паход на беларускія і літоўскія землі. На гэты раз аб'ектам нападу стала Крэўскае княства, дзе войскі крыжакоў пад кіраўніцтвам магістра Конрада Цолнера знішчылі ўсё на сваім шляху аж да самых Ашмян. У дарэвалюцыйных выданнях сустракаецца іншая дата заснавання паселішча — 1040 год, але сучасныя гісторыкі гэтані ніякіх пацверджанняў не маюць.

Аб гістарычным мінулым Ашмян звестак захавалася няшмат. Вялікая колькасць дакументаў, якія знаходзіліся ў самім горадзе, загінула падчас шматлікіх войнаў.

З-за свайго месцазнаходжання побач з Вільняй, сталіцай Вялікага княства Літоўскага, Ашмяны часта траплялі ў самы вір палітычных падзей сярэднявечжа. Апошні прыход крыжакоў адбыўся ў 1402 годзе. Контур Вільгельм з Хельфенштэйна, пусціўшыся да Меднікаў, знайшоў іх ужо спаленымі самімі жыхарамі і таму павярнуў у ваколіцы Ашмян, рабуючы і палячы ўсё, што траплялася пад руку. Але нядоўга ўжо заставалася тэўтонам гуляць па чужой зямлі. Праз восем гадоў каля Грунвальда пад наіскам саюзнага войска славян, літоўцаў і татараў ушчэнт разляцелася моц і слава ордэна, і з крыжакімі набегамі было скончана назаўсёды.

У 1432 годзе ў Ашмянах адбыліся драматычныя падзеі, звязаныя з барацьбой за вялікакняжацкую ўладу паміж двюма групамі феодалаў. Стаўленік адной з іх — Свідрыгайла з невялікім атрадам знаходзіўся ў ашмянскім двары. На яго зняўцаў напаў сапернік Жыгімонт Кейстутавіч з моцным войскам. Світа Свідрыгайлы разбеглася, а сам ён з 14 коннікамі ледзьве паспеў уцячы ў Полацк. Неўзабаве справа дайшла да рашаючай бітвы, перамогу ў якой атрымаў Жыгімонт. У гонар такой

падзеі ён каля 1434 года заснаваў пры ашмянскім касцёле (пабудаваным яшчэ Ягайлам ці Вітаўтам) калегію. Трэба адзначыць, што Ашмяны бачылі на сваім вяку не толькі вайсковыя калоны, але і такія працэсіі, як праезд да Вільні дачкі маскоўскага князя Івана Васільевіча князёўны Алены. Яна накіроўвалася ў сталіцу, каб уступіць у шлюб з вялікім князем літоўскім Аляксандрам.

У межы сучаснага горада ўваходзіць мясціна, якая называецца Старыя Ашмяны. Мяркуюць, што тут знаходзілася першапачатковае пасяленне. У 1505 годзе вялікі князь Аляксандр аддаў Старыя Ашмяны манахам-францысканцам, пабудавашы ім тут касцёл і кляштар. У гэты час разрастаецца новая частка Ашмян, тая, дзе знаходзіцца цэнтр сучаснага горада. Ужо ў часы княжэння Жыгімонта Старога (1506-1548) Ашмяны карысталіся зацверджанымі дзяржавай правамі і прывілеямі, паміж мяшчанамі былі распісаны падаткі, гараджане вызвалены ад пастоя войска, варты, дастаўкі лістоў. У XVI стагоддзі Ашмяны становяцца цэнтрам павета. Мікалай Радзівіл (Руды), будучы ашмянскім старостам, заклаў тут у другой палове XVI стагоддзя кальвінісцкі сабор. У 1667 годзе быў заснаваны касцёл святой Тройцы і пры ім кляштар дамініканцаў. Пры апошнім каралі Рэчы Паспалітай у 1792 годзе Ашмяны атрымалі герб, які самі сабе выбралі: на адным баку рука з вагамі, на другім шчыт, паміж імі ўнізе бык, а пад быком надпіс на латыні «Памяць Станіслава-Аўгуста, 1792».

Такі вась невялікі нарыс гісторыі горада да XIX стагоддзя. Многае яшчэ застаецца няясным або зусім невядомым. Напрыклад, калі ўсё ж былі заснаваны Ашмяны? Першае пісьмовае ўпамінанне — 1384 ці 1385 год. Але ад першапачатковага ўзнікнення паселішча да ўпамінання аб ім у пісьмовых крыніцах можа прайсці шмат часу, дзiesiąткі або нават сотні гадоў. Каб далёка не хадзіць

за прыкладам, возьмем такія гарады беларускага Панямоння, як Ваўкавыск або Слонім. У летапісах яны ўпершыню сустракаюцца пад 1252 годам, хоць фактычна ўзніклі ўжо ў канцы X — пачатку XI стагоддзяў. Што датычыць Ашмян, то цікава было б ведаць яшчэ, ці быў тут замак, а калі быў, то дзе, як развіваўся горад, ці праўда, што першапачатковае пасяленне знаходзілася ў Старых Ашмянах? Гэтыя пытанні хвалююць не толькі спецыялістаў-гісторыкаў, але і саміх жыхароў горада. Таму не выпадкова летам 1984 года ў Ашмянах з'явіліся археолагі. Яны прыехалі па запрашэнню мясцовых улад, каб паспрабаваць даць адказ на гэтыя пытанні. Археалагічныя даследаванні працягваліся і летась. Раскопкі вяліся ў двух месцах: у Старых Ашмянах каля былога францысканскага касцёла і ў цэнтры горада. Як ужо ўпаміналася, у Ашмянах уздоўж ракі з абодвух бакоў цягнуцца ланцугі пагоркаў і асноўная частка горада размешчана паміж імі і ракой. Мураваны касцёл францысканцаў, што ў Старых Ашмянах, стаіць каля падножжа аднаго з пагоркаў. Зразумела, калі замак быў, то ён мусіў займаць адну з пануючых над наваколлем вышынь. Але слядоў умацаванага збудавання на тым пагорку ў Старых Ашмянах няма, ніякіх намёкаў на валы, равы, культурныя слой. У многіх месцах вяршыні і схілы іх узараны, а, як вядома, на ўзаранай зямлі сляды паселішча шукаць значна лягчэй, чым пракопваць дзірван. Такіх слядоў нідзе не знойдзена.

Задоўга да пачатку раскопак пачалася падрыхтоўчая праца. Збіраліся архіўныя матэрыялы, вывучалася мясцовасць: не так проста весці раскопкі ў горадзе — акрамя забудовы, трэба ўлічыць яшчэ падземныя камунікацыі. Цяжка прыйшлося б археолагам, каб не зацікаўленыя ашмянцы. Мясцовыя жыхары ахвотна дазвалялі археолагам працаваць на сваіх падворках, расказвалі ўсё, што ведалі. З іх дапамогай былі знойдзены падмуркі кляштару францысканцаў.

Асноўная колькасць знаходак, зробленых у час раскопак, датуецца XVI—XVII стагоддзямі. Тут гаршковая кафля, карабокая кафля з выявамі раслін, геаметрычным і геральдычным арнамантам. Яна простая тэракотава або пакрытая зялёнай палівай. Асабліва многа старажытнага керамічнага посуду: фрагменты гаршкоў, місак, талерак, кубкаў, чарак. Есць сярод знаходак шклянныя вырабы: кварталы, бутэлькі, чаркі, аконнае шкло. Знойдзены таксама металічныя падкоў-

[Заканчэнне на 8-й стар.]

ЛЕПШЫ ЗА УСІХ БЫЎ «ДЗЕД»...

Вялікі поспех выпаў на долю Дзяржаўнага тэатра лялек БССР на сёмым фестывалі тэатраў лялек рэспублік Прыбалтыкі і Беларусі, які праходзіў у Рызе. Спектаклі тэатра «Дзед і Жораў» В. Вольскага і «Прыгоды бравыга салдата Швейка» Я. Гашана выклікалі вялікую цікавасць гасцей і гаспадароў свята. Журы адзначыла арыгінальнасць рэжысуры і сцэнаграфіі, ансамблеваць і высокі прафесіяналізм актёрскай ігры. І як вынік такой ацэнкі — ганаровы першы прыз фестывалю!

Малады актёр беларускага тэатра лялек Аляксандр Казакоў быў аднадушна прызнаны лепшым выканаўцам мужчынскіх ролей

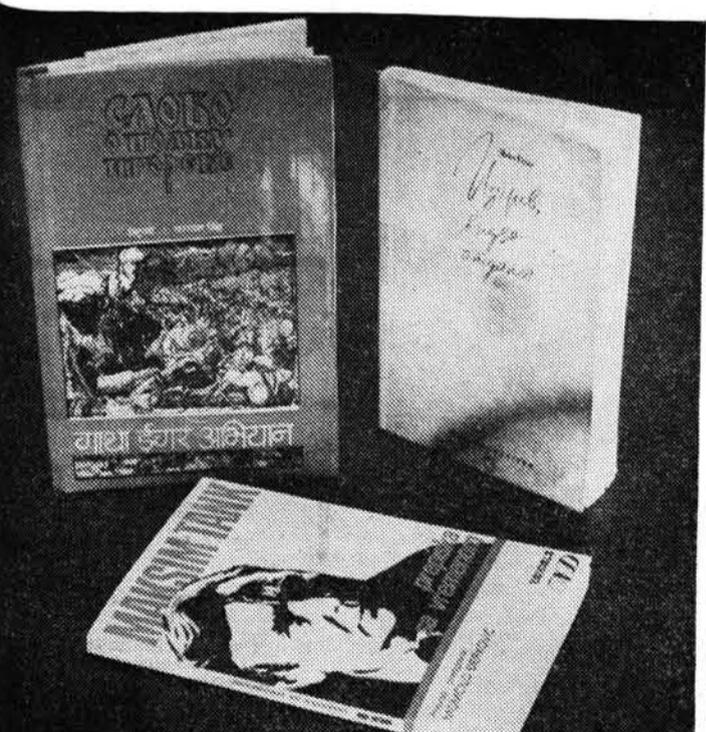
на фестывалі і ўзнагароджаны медалём і дыпламам Міністэрства культуры і тэатральнага таварыства Латвійскай ССР.

Дыпламаў удастоены таксама работы галоўнага мастака тэатра Аліны Фаміной і актёра Уладзіміра Палякова ў спектаклі «Прыгоды бравыга салдата Швейка».

З асаблівым поспехам прайшоў на фестывалі спектакль «Дзед і Жораў», створаны ў традыцыйна батлейкі. Тут заняты толькі два актёры. Няхітрую гісторыю аб незвычайным Жораве, які аддзячыў дзеду за гарох чароўнай торбачкай, яны расказалі па-жыццёваму мудра і эмацыянальна. Зрабілі яе блізкай і зразумелай усім глядачам, нягледзячы на моўны бар'ер.

Беларускія лялечнікі запрошаны для паказу гэтага спектакля ў Польшчу, Чэхаславакію, ФРГ.

Н. ЗЛАТКОўСКАЯ.

В письмах в редакцию наши соотечественники из-за рубежа часто спрашивают, где и как можно подписаться на газету «Голос Родины» и журнал «Отчизна», выходящие в Москве. Чтобы оформить подписку на названные издания, нужно вырезать прилагаемый подписной купон, заполнить его, вложить в конверт и написать один из адресов, помещенных ниже. Указываем также цену годовой подписки для разных стран.

ПОДПИСНОЙ КУПОН

Прошу принять подписку на издания Советского общества по культурным связям с соотечественниками за рубежом — газету «Голос Родины» и журнал «Отчизна»

Газета — 1 год 2 года
Журнал — 1 год 2 года

Имя и фамилия _____

Адрес _____

Страна _____

Направляю _____ для оплаты моей подписки (сумма)

Я желаю также сделать подарок в виде подписки для:

Имя и фамилия _____

Адрес _____

Страна _____

Газета — 1 год 2 года
Журнал — 1 год 2 года

Направляю _____ для оплаты моей подписки (сумма)

Подпись _____ (разборчиво)

ГОРАД НА РЭЧЦЫ АШМЯНЦЫ

[Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.]

кі на абутак, падковы, медныя манеты. Непадалёк ад касцёла адкрыты падмурак (мяркуецца, што кляштар) з вялікіх камянёў, пакладзеных на гліне, які заглыблены ў зямлю больш чым на два з паловай метры. Сярод знаходак ёсць рэчы XV стагоддзя, а сёмае галоўнае — у перамяшаным слоі знойдзена некалькі фрагментаў гаршкоў XIV стагоддзя. У агародзе на паверхні зямлі знайшлі наканечнік стралы таго ж часу, а магчыма, і ранейшага.

Пасля двух сезонаў археалагічных даследаванняў можна зрабіць наступныя высновы. Па-першае, у выйгрышы застаўся Ашмянскі гісторыка-краязнаўчы музей, паколькі ўсе знойдзеныя матэрыялы трапілі да яго ў фонды. Па-другое, маюцца і навуковыя вынікі. Можна з вялікай доляй верагоднасці сцвярджаць, што ў Ашмянах замка не было. Дарэчы, краязнаўцы XIX стагоддзя аб наяўнасці замка ў сярэднявекі выказваліся не катэгарычна, а ў выглядзе меркавання. Прычым, такія аўтарытэтыя з іх, як Т. Ліпінскі і М. Балінскі, увогуле не ўжывалі слова замка, а пісалі — двор. Так, двор існаваў, магчыма, быў абнесены парканам, меў браму. У XVII стагоддзі велікакняжаці двор знаходзіўся каля сучаснага цэнтра горада. Што датычыцца першапачатковага паянення, то археалагічныя даныя пацвярджаюць наяўнасць у Старых Ашмянах паселішча XIV стагоддзя. Пазней, калі на яго месцы будаваўся касцёл з кляштарам, а яшчэ пазней падчас шматлікіх пахаванняў, старажытны культурны слой быў разбураны. У XV стагоддзі горад пачаў разрастацца на другім баку Ашмянкі ў больш зручным для будаўніцтва месцы. Тут сфарміравалася тыповая для тагачасных гарадоў планіроўка з гандлёвай плошчай і вуліцамі-дарогамі, дзе з якіх да нашага часу захавалі старажытныя назвы — Гальшанская, Барунская.

Такім чынам, у нас няма прычын пераглядаць прынятую дату заснавання горада Ашмяны. Можна спадзявацца толькі, што далейшыя даследаванні прынесуць новыя факты, дазваляць глыбей заглянуць у далёкую гісторыю аднаго са старажытных гарадоў нашай Радзімы.

Алесь КРАУЦЭВІЧ.

АВСТРАЛИЯ
New Era Books & Records,
64-68 Shepherd Street,
Marrickville, N.S.W. 2204

C.B.D. Library and Subscription Service,
Box 4886, G.P.O.,
Sydney, N.S.W. 2000

АРГЕНТИНА
Szmíd Sergio
Directorio 486
1822 Valentin Alsina
Buenos Aires

АВСТРИЯ
Globus Vaz,
A-1206 Wien,
Höchstädtplatz, 3

БЕЛЬГИЯ
Association
Belgique — U.R.S.S.
21, rue du Meridien
1030 Bruxelles

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ
Central Books Ltd.,
14 The Leathermarket,
London SE1 3ER, England

ГРЕЦИЯ
Kultura
10, Tsimiski st.
Thessaloniki

Synchroni Epochi
Solonos, 130
Athens 145

ИТАЛИЯ
Libreria Italia — U.R.S.S.
Piazza della Repubblica, 47
00 185 Roma

КАНАДА
Progress Books
71 Bathurst Street
3rd Floor
Toronto, Ont., M5V 2P6

Librairie Nouvelles
Frontieres Inc.
185 rue Ontario est
Montreal, P.Q. H2X 1H5

ИСПАНИЯ
Libreria Rubinos
Alcala, 98
Madrid — 28009

ФРГ
W.E. Saarbach GmbH
Ausland-Zeitungs-handel

5 Köln 1
Follerstrabe 2 —
Postfach 10 16 10

Kubon und Sagner
P.O. Box 34 01 08
D-8000 München 34

США

Znание Book Store
5237 Geary Boulevard
Victor Kamkin Bookstore, INC
San Francisco, 94118, CA

12224 Parklawn Drive
Rockville, Maryland 20852

МЕКСИКА

Ediciones de Cultura
Popular S.A.
Balderas, 49
Mexico 1, D.F.

ШВЕЦИЯ

Förbundet Sverige —
Sovjetunionen
Katarinavägen 20, 1 tr
S-116 45 Stokholm

ФИНЛЯДИЯ

Akateeminen Kirjakauppa Oy

Subscription Department
Postilokero 128
99191 Helsinki 10

Tidningsbokhandeln
Tavastgatan 26 B
Box 79
Turku

ФРАНЦИЯ

Librairie du Globe
2, Rue de Buci
75006-Paris. France

Les Livres Etrangers, S.A.
10, Rue Armand-Moisant
Cedex 15
75737-Paris. France

ШВЕЙЦАРИЯ

Librairie Rousseau
14, rue J.-J. Rousseau
1201 Geneve

Pinkus genossenschaft
Froschgangasse 7
8025 Zurich 1

НИДЕРЛАНДЫ

Pegasus Boekhandel
Ieidsestraat 25
Amsterdam

Цены годовой подписки в 1987 году на издания Советского общества по культурным связям с соотечественниками за рубежом:

Страна	(журнал)	—	(газета)	—
Австрия	—	— ÖS 180	—	— ÖS 140
Австралия	—	— \$A 21.00	—	— \$A 16.50
Аргентина	—	— US\$ 12.60	—	— US\$ 9.90
Бельгия	—	— Bfr 550	—	— Bfr 430
Великобритания	—	— 8.40	—	— 6.60
Греция	—	— Dr. 1700	—	— Dr. 1300
Италия	—	— Lit 18000	—	— Lit 14000
Испания	—	— US\$ 12.60	—	— US\$ 9.90
Канада	—	— Can\$ 17.00	—	— Can\$ 13.50
Мексика	—	— US\$ 12.60	—	— US\$ 9.90
Нидерланды	—	— Hfl 29	—	— Hfl 23
США	—	— US\$ 12.60	—	— US\$ 9.90
ФРГ	—	— DM 25	—	— DM 20
Финляндия	—	— Fmk 62	—	— Fmk 48
Швейцария	—	— Sfr 22	—	— Sfr 17
Швеция	—	— Skr 84	—	— Skr 66
Франция	—	— FF 85	—	— FF 72

Благодарим за подписку!

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГИЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ
ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15,
33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 1685